



در لایحه بودجه ۱۴۰۴ الزام دولت به انتشار صورت مالی شرکت‌های دولتی و عمومی حذف شده است

شرکت‌های دولتی به تاریکخانه رفتند



شهریور سال ۱۴۰۰ وزیر اقتصاد دولت سیزدهم از توجه ویژه دولت به شفافیت شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی خبر داد. این موضوع از همان ابتدا سرلوحه کار این دولت قرار گرفته و طی چندین مرحله، دولت سیزدهم اقدام به انتشار صورت‌های مالی شرکت‌های خود و شرکت‌های زیرمجموعه نهادهای عمومی کرد. گفته می‌شود مقاومت‌های زیادی برای انتشار صورت‌های مالی وجود داشته و برخی‌ها از چراغ انداختن به این تاریکخانه اهمه داشته و سعی می‌کردند به هرصورتی مانع شفافیت شوند. اما با توجه به اینکه الزام قانونی در بودجه سالانه وجود داشت، دولت بدون توجه به مقاومت‌های دستگاه‌ها، اقدام به انتشار صورت مالی شرکت‌ها کرد. اخیراً انتشار صورت‌های مالی به شهرداری‌ها، خیریه‌ها و مؤسسات زیرمجموعه نهادهای عمومی و شبه‌دولتی رسیده است. اما حالا با عدم درج الزام دولت و نهادهای عمومی به انتشار صورت‌های مالی در سامانه کدال در لایحه بودجه ۱۴۰۴، این ترس وجود دارد که در غیبت قانون، ذی‌نفعان پر قدرت از انتشار صورت‌های مالی خودداری کنند؛ اتفاقی که قطعاً ضد شفافیت است.

■ شفافیتی که ۳ سال بیشتر دوام نیاورد

تا چند سال قبل دسترسی به اطلاعات شرکت‌های دولتی آنقدر سخت بود که حتی نمایندگان مجلس برای دسترسی به اطلاعات حداقلی از عملکرد این شرکت‌ها، مجبور بودند موضوعات مختلف را مستقیماً از وزرا پیگیری کنند. اما با روی کار آمدن دولت سیزدهم، شفافیت عملکرد شرکت‌های دولتی از طریق انتشار عمومی صورت‌های مالی آن‌ها در دستور کار قرار گرفت، به گونه‌ای که این موضوع یکی از اولین وعده‌های سیداحسان خاندوزی، وزیر امور اقتصادی و دارایی در شهریور ۱۴۰۰ بود. ۱۵ شهریور ۱۴۰۰ احسان خاندوزی در برنامه گفت‌وگوی ویژه خبری تلویزیون با وعده حداکثرسازی شفافیت وزارت اقتصاد، گفت: «آنجه به عنوان وزیر اقتصاد و دارایی می‌توانم تعهد بدهم این است که کاری کنیم تا بانک‌ها و شرکت‌های دولتی و بیمه‌های دولتی و غیره در مقابل سوءعملکرد یا حسن عملکرد زحمت‌اشان پاسخگو باشند. یکی از ابزارها برای دستیابی به این مهم، شفافیت عملکرد شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی است.» وزیر سابق اقتصاد در ادامه گفت: «همان طور که «کدال» سامانه‌ای برای نمایش شفافیت شرکت‌های بورسی محسوب می‌شود، باید شفافیتی هم در عملکرد بانک‌ها، بیمه‌ها و... ایجاد شود. در تالشیم ظرف مدت یک ماه آینده کلیه اطلاعات و صورت وضعیت شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و بیمه‌ها را همانند شرکت‌های بورسی، شفاف به مردم ارائه کنیم. این اتفاق سبب می‌شود مردم بدانند یک مدیرعامل، یک شرکت و مجموعه را با چه شاخص‌هایی تحویل گرفته و با چه شاخص‌هایی تحویل می‌دهد؛ این‌ها جزء وعده‌های منجش پذیر ما در ماه اول وزارت اقتصاد و دارایی خواهد بود.»

با تلاش‌های دولت سیزدهم، اولین صورت مالی شرکت‌های دولتی در تاریخ ۲۲ شهریورماه ۱۴۰۰ منتشر شد. در همین راستا، صورت مالی ۱۷ شرکت ۲۲ پایان سال ۱۴۰۰ منتشر شد اما اتفاق اصلی در اواخر فروردین ۱۴۰۱ رخ داد، به‌طوری‌که در یک مقطع چند روزه صورت‌های مالی حسابرسی شده سال‌های مالی ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ تعداد ۳۱۳ شرکت دولتی برای دسترسی عموم، روی سامانه کدال قرار گرفت.

همچنین براساس جزء ۱ بند «م» تبصره ۲ قانون بودجه ۱۴۰۱ و در تاریخ

۲۰ مهر ماه ۱۴۰۱، صورت‌های مالی حسابرسی شده ۳۹۶ شرکت دولتی مربوط به عملکرد سال مالی ۱۴۰۰ روی سامانه کدال قرار گرفت. در ادامه این روند و در اواسط دی ماه ۱۴۰۱ هم صورت مالی حسابرسی شده ۲۰۷ شرکت دولتی دیگر روی سامانه کدال قرار گرفت و مجموع تعداد این شرکت‌ها به ۶۰۳ شرکت رسید. ۱۵ فروردین ماه ۱۴۰۲ هم صورت مالی ۵۲۱ شرکت دولتی دیگر در سامانه کدال منتشر شد تا تعداد این شرکت‌ها مجموعاً به ۱۱۲۴ شرکت برسد.

■ چرا انتشار صورت‌های مالی شرکت‌های دولتی مهم است؟

مهم‌ترین ابزار برای بررسی وضعیت شرکت‌های دولتی، صورت‌های مالی حسابرسی شده آنهاست. صورت‌های مالی اطلاعات دقیقی از میزان سودآوری شرکت‌ها، میزان نقدینگی و میزان دارایی و بدهی‌های شرکت را افشا می‌کنند. همچنین در صورت‌های مالی میزان ضرر و زیان شرکت، دلایل ضرر و زیان آن‌ها (آثار قیمت‌گذاری، مدیریت، ریسک‌های اقتصادی و غیراقتصادی، دست‌اندازی دولت به منابع و...) درج می‌شود. عموم مردم به ویژه کارشناسان می‌توانند با مراجعه به این اطلاعات از وضعیت گذشته و کنونی شرکت باخبر شوند و حتی وضعیت آینده آن را پیش‌بینی کنند. اطلاعات حائز اهمیت دیگری نیز در صورت‌های مالی وجود دارد. اینکه مدیران شرکت چه کسانی هستند، سهامداران چه کسانی هستند، شرکت بدهی مالیاتی دارد یا نه، شرکت مطالبات و بدهی و دعاوی حقوقی دارد یا خیر، میزان مصرف انرژی شرکت چقدر است، شرکت کالا‌های خود را به چه قیمتی (نرخ غیردستوری یا نرخ تکلیفی) فروخته است، اگر شرکت کالا و خدمات خود را به قیمت تکلیفی فروخته، چه مقدار ضرر و زیان از این ناحیه به شرکت و بیت‌المال وارد شده، تعداد نیروی انسانی شرکت چقدر است، قیمت تمام‌شده کالا و خدمات شرکت چقدر است و سهم نیروی انسانی و هزینه‌های سربار در هزینه تمام‌شده شرکت چقدر است. همچنین در اظهارنظر

در لایحه بودجه ۱۴۰۴ الزام دولت به انتشار صورت مالی شرکت‌های دولتی و عمومی حذف شده است

حسابرس رسمی (بازرس رسمی به‌عنوان یک رکن شرکت دولتی) که ضمیمه صورت مالی است، اطلاعات قابل تأملی از تخلفات هیئت‌مدیره، چالش‌های فعلی و آتی شرکت، دلایل زیان‌دهی یا سوددهی، پرونده‌های باز و عدم رعایت قوانین درج می‌شود. به عبارتی، این اظهارنظر دارای دلالت‌های بسیار مهمی برای آسیب‌شناسی عملیات این شرکت‌ها و ارائه پیشنهاد اصلاحی است؛ زیرا حسابرسان به‌عنوان یک بازوی نظارتی، وظیفه شناسایی و اعلام بخشی از آسیب‌های فعالیت این شرکت‌ها را ایفا می‌کنند. مثلاً در این گزارش‌ها آمده که این شرکت‌ها چند درصد از قوانین و مقررات و چه بندهایی را رعایت نکرده‌اند و دلیل اینکه رعایت نکرده‌اند، چه بوده است.

همچنین انتشار صورت‌های مالی شرکت‌های دولتی می‌تواند منجر به افزایش بهره‌وری این شرکت‌ها و یا به عبارت دقیق‌تر، بهبود کیفیت حکمرانی دارایی‌های دولت شود. در واقع انتشار صورت‌های مالی زمینه اصلاح شرکت‌های دولتی را فراهم خواهد کرد. درنهایت، انتشار عمومی صورت‌های مالی شرکت‌های دولتی ابتدای مسیر اصلاح این شرکت‌هاست و این تاریکخانه مهم بودجه در یک اتاق شفاف و قابل بررسی برای عموم مردم قرار دارد. این اطلاعات می‌تواند دست کارشناسان را در راستای جهت‌دهی به حجم عظیمی از اقتصاد ما که دست شرکت‌های دولتی است، باز کند.

■ شفافیت اختیاری شد!

در بند «ح» تبصره ۳ قانون بودجه ۱۴۰۳ درخصوص شفافیت شرکت‌های دولتی آمده است: ۱- تمامی مؤسسات انتفاعی دولتی، شرکت‌های دولتی ازجمله شرکت‌های مستقل ذکر یا تصریح نام و شرکت‌ها و یا سازمان‌های توسعهای شرکت‌هایی که دولت یا شرکت‌های تابعه و ذریعط مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و وسایر دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و سازمان‌های مناطق آزاد تجاری-صنعتی و ویژه اقتصادی کل کشور مستقیماً یا با یک یا دو واسطه بیش از ۵۰ درصد سهام آن‌ها را در اختیار دارند و نیز شرکت‌هایی که دولت در آن‌ها سهامدار

روز گذشته ارزش معاملات خرد (سهام + حق تقدم) به ۱۸/۵ همت رسید که یک رکورد در ۲۰ ماه اخیر است

بازگشت بورس یا دوپینگ دلاری؟

بیش از ۳۴۱ هزار فقره و ارزش آن رقم قابل توجه ۲۲۸ هزار میلیارد تومان بود. کبکرو فجهان بیشترین تاثیر مثبت را بر شاخص فرابورس داشتند اما پپاس اثر منفی ایجاد کرد. خاور، کربن و فزم از نمادهای پرتراکش بودند. اگرچه امروز بازار سرمایه در ادامه روند صعودی خود رشد کرد اما اغلب نمادها از مثبت به منفی گرایش داشتند. طبق آمارها، روز گذشته ارزش معاملات خرد (سهام + حق تقدم) به ۱۸/۵ همت رسید که یک رکورد در ۲۰ ماه اخیر بود.

■ امکان رسیدن شاخص به ۳ تا ۳/۵ میلیون واحد!

فریدن آقابرگی، کارشناس بازار سرمایه در گفت‌وگو با «فرهیختگان» درباره وضعیت این روزهای بورس تصریح کرد: «با توجه به متغیرهای بنیادی و اثرگذار حاضر، وضعیت بورس، وضعیت پایدار و مناسبی است. براساس مقیاس‌هایی مثل کاهش ارزش دلاری بسازار، افست نسبت قیمت به سود و همچنین پتانسیل افزایش سودآوری شرکت‌ها به واسطه کاهش فاصله ارز نیما و ارز دولتی بازار در محدوده مناسبی به سر می‌برد. سایر بازارها نیز اشیاع هستند. به نظر می‌رسد با شرایط حال حاضر، وضعیت باثباتی را دست‌کم نسبت به سال گذشته که درگیر رکورد بودیم، شاهد باشیم. من فکر می‌کنم در آینده نزدیک، حداقل در بازه زمانی کوتاه‌مدت تا انتهای سال جاری، شاخص به‌احتی در محدوده ۳ تا ۳.۵ میلیون واحد خواهد بود که بسیار کمتر از ارزش واقعی دلاری آن است. نمی‌توان انتظار داشت که بازار به‌طور متوالی مثبت باشد. بعضی روزها مثل امروز، شاهد عرضه‌هایی خواهیم بود. عقب بازار، حجم معاملات و پول حقیقی افزایش یافته است و شاهد ابطال صندوق‌های یادآمد ثابت و تبدیل آن به سهم بوده‌ایم؛ این عوامل از نشانه‌های حکومت ثبات در بازارند.»

■ مقایسه بورس امسال با ۹۹ قیاس مع الفارق است

آقابرگی در ادامه افزود: «شرایط حال حاضر در سال ۱۴۰۳ بسیار متفاوت از سال ۹۹ است. در آن سال بازار خودرو و مسکن مستعد جذب نقدینگی بودند. در سال‌های جاری، برعکس بورس مستعد جذب سرمایه است و سایر بازارها با محوریت مسکن و خودرو مانند سابق جذاب و ارزشمند نیست. اخیراً برخی شرایط موجود بورس را به‌واسطه اینکه بورس سقف کانال ۲ میلیون و ۶۰ هزار واحد را پشت سر گذاشته شده است، به وضعیت سال ۹۹ مشابه می‌دهند که قیاس اشتباهی است و موضوعیت ندارد.»

■ منشأ اتفاقات تلخ ۹۹ تصمیمات نابهنگام دولت بود

آقابرگی در پایان عنوان کرد: «از دولت انتظار می‌رود همان‌طور که در اصل ۴۴ قانون اساسی مطرح شده، نقش آن در امور اقتصادی و بازار کم‌رنگ شود. این اتفاق یکی از مهم‌ترین کمک‌ها به اقتصاد کشور به شمار می‌رود. صرف اینکه سیاست‌گذاری به ترتیبی پیش برود که دولت بخواهد راهبری کند، نقطه قوت و امید محسوب نمی‌شود. براساس اصل ۴۴ قانون اساسی، کاهش تصدی‌گری دولت و مشارکت بخش خصوصی در اداره امور شرکت‌ها و صنایع و پررنگ‌تر شدن بخش خصوصی یکی از مزایای متمایزی است که در حال حاضر با مدیریت جدید در وزارت اقتصاد و مشاوران اقتصادی تیم فعلی انگیزه را دارند. امیدوارم اتفاقات سال ۹۹ که منشأ آن تصمیمات نابهنگام و دخالت‌های دولت بود، رخ ندهد.»

■ بازار سرمایه فرازونشیب دارد اما ترسناک نیست

برزو حق‌شناس، کارشناس بازار سرمایه در گفت‌وگو با «فرهیختگان» اظهار داشت: «بازار در حال حجم گرفتن و جذب پول است. درست است که امروز وضعیت سهم‌ها کمی منفی بود، اما این مورد طبیعت روند بازار سرمایه است. به‌طورکلی وضعیت بازار سرمایه خوب است. ممکن است اصلاحاتی در این روند صعودی داشته باشیم، شاهد اینیم که برای اولین مدیران مربوطه در متولی بازار سرمایه که وزارت اقتصاد است، پس از چندسال از رشد بورس و اعتقاد به این بازار صحبت می‌کنند. ایسن موارد موجب دلگرمی سهامداران و افرادی است که می‌خواهند سرمایه‌گذاری کنند.»

■ بورس به هر حال لباس قرمز هم دارد

وی افزود: «شاخص کل سقف قبلی خود را رد کرده است. اینکه چندروز بازار منفی شود و سهم‌ها در بازه‌های منفی معامله شوند طبیعی است، از سوی دیگر

عمده نبوده اما انتخاب اکثر اعضای هیئت‌مدیره یا مدیرعامل بر اساس نظر دولت انجام می‌شود، در سال ۱۴۰۳ مشمول نظارت دیوان محاسبات کشور خواهند بود. وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌های مذکور را سالانه و میان‌دوره‌ای به صورت عمومی در سامانه جامع اطلاع‌رسانی ناشران (کدال) منتشر کند. سازمان حسابرسی و دیوان محاسبات کشور مکلف به بررسی صورت‌های مالی شرکت‌های مذکور و ارسال گزارش بررسی صورت‌های مالی این شرکت‌ها به صورت هر چهار ماه یک بار به کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی هستند. ۲- وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است صورت جلسات مجامع عمومی تصویب صورت‌های مالی و عملکرد شرکت‌های دولتی اصلی و مادر تخصصی را به صورت عمومی و در سامانه جامع اطلاع‌رسانی ناشران (کدال) منتشر کند.

همان‌طور که در متن بالا قابل مشاهده است، در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ دولت (مجموعه وزارتخانه‌های دارای شرکت) و نهادهای عمومی غیردولتی همه موظف و مکلف شده‌اند صورت مالی شرکت‌های زیر مجموعه خود را در کدال قرار دهند. اما در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ و همچنین مصوبه اولیه کمیسیون تلفیق نیز اسمی از الزام دولت به انتشار صورت‌های مالی دولت نیامده است. البته در لایحه دولت مقرر شده اطلاعات شرکت‌ها در سامانه یکپارچه اطلاعات شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی (سماب) قرار داده شود اما نامی از انتشار عمومی آن‌ها و کدال برده نشده است.

اینکه عدم اشاره لایحه بودجه به موضوع شفافیت شرکت‌های دولتی و عمومی چه تبعاتی دارد، باید گفت از آنجایی که قوانین قبلی الزامی برای انتشار صورت‌های مالی نداشته و موضوع را اختیاری کرده بودند، حتی اگر دولت هم اقدام به انتشار صورت‌های مالی شرکت‌های خود کند، بازهم نهادهای عمومی و شبه‌دولتی می‌توانند از زیر کار در بروند؛ چراکه در فقدان قانون خاص، عدم الزام بودجه سالانه به انتشار صورت‌های مالی، یک خلأ قانونی و حقوق برای این موضوع ایجاد می‌کند.



نیز اتفاقاً برای قوت گرفتن روند، این منفی‌های احتمالی اتفاق بدی نیست. روند طبیعی و خوب روندی است که در آن اجازه داده شود سهم‌ها فرازونشیب خود را طی و خود را اصلاح کنند. من هم به‌عنوان سرمایه‌گذار دوست دارم بازار هرروز مثبت باشد. هرروزی هم که منفی باشد اتفاق بدی نیست و بازار فرصت ورود می‌دهد تا سراسر مایه‌گذاران علاقه‌مند به بازار وارد شوند و بازار جذابیتی بیشتر پیدا کند. من روند کلی بازار را بد نمی‌بینیم.»

■ صنایع صادراتی لیدر رشد در بازار خواهند بود

حق‌شناس تصریح کرد: «متغیرهای بازار نشان می‌دهد صنایع صادراتی، گزینه بهتری برای سرمایه‌گذاری به شمار می‌روند؛ چراکه دولت به این نتیجه رسیده است که نرخ ارز را افزایش دهد. به نظر من صنایع دلاری محور می‌توانند رشد خوبی را تجربه کنند. با توجه به تجدید ارزیابی و افتی که سهم‌های بانکی پیش از این تجربه کردند، گزینه‌های خوبی برای خرید به شمار می‌روند. سایر صنایع نیز از رشد کلی بازار منتفع خواهند شد. ماهیت بازار سرمایه در کشور ما این‌گونه است که سهم‌ها در صعودها و نزول‌ها همراه بقیه می‌شوند. اما صنایع شاخص، صنایع دلاری و صادراتی است. بانک‌ها و خودرویی‌ها نیز تجدید ارزیابی خواهند شد.»

■ دولت مراقب تکرار اتفاقات سال ۹۹ باشد

این کارشناس بازار سرمایه در پایان یادآور شد: «با توجه به اینکه بازار سرمایه حتی با در نظر داشتن رشد اخیر جزء بازارهای جامانده است و در سال‌های اخیر از تورم و وسایر بازارها عقب افتاده است، ممکن است با حجم ورود سرمایه‌گذار به بازار همانند سالال ۹۹ مواجه شویم. برخی دولت‌ها ثابت کردند عملاً اعتقادی به بازار سرمایه ندارند و به‌نوعی تمام تصمیمات آنها در خلاف جهت بازار بود. دولت فعلی و به‌ویژه وزیر اقتصاد، در چندماهه‌ای که مستقر شده‌اند نشان داده‌اند که بهشدت به بورس اعتقاد دارند. این موضوع می‌تواند اقبال سرمایه‌گذاران را به بازار بیشتر کند. اگر اتفاقات خاصی در حوزه ریسک‌های سیستماتیک رقم نخورد و سرمایه‌گذاران کم‌کم وارد بازار باشند، ممکن است اتفاقاتی از جنس سال ۹۹ رقم بخورد. سیاستگذار باید تدبیر کند. دولت می‌تواند عرضه‌های اولیه را شتاب دهد و سرمایه‌های شرکت‌ها را به سمت تولید هدایت کند. اکنون روش‌ها و صندوق‌های سرمایه‌گذاری بیشتر شده‌اند که می‌تواند از اتفاقات سال ۹۹ جلوگیری کند. به هر صورت اگر اقبال به سمت بورس باشد، ممکن است اتفاقات ۹۹ رقم نخورد؛ وظیفه سیاستگذار است که از این اتفاق جلوگیری کند.»